

P6_TA(2005) 0287

Naiste roll Türgis

Euroopa Parlamendi resolutsioon naiste rolli kohta Türgi sotsiaal-, majandus- ja poliitilises elus (2004/2215(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni 2004. aasta korralist aruannet ja 6. oktoobri 2004. aasta soovitusi Türgi edusammude kohta ühinemise suunas (KOM(2004)0656) ning oma 15. detsembri 2004. aasta resolutsiooni¹ antud aruande kohta;
 - võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 17. detsembri 2004. aasta otsust alustada Türgiga läbirääkimisi Euroopa Liiduga ühinemise üle;
 - võttes arvesse ühenduse õigustikku naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas;
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 45;
 - võttes arvesse naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni raportit (A6-0175/2005),
- A. arvestades, et Türgil on kavas alustada läbirääkimisi Euroopa Liiduga ühinemiseks 3. oktoobril 2005 Euroopa Ülemkogu 2004. aasta detsembri otsuste kohaselt;
- B. arvestades, et ÜRO konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (CEDAW)² on osa rahvusvahelisest õigusest ning on ülemuslik Türgi siseriiklike õigusaktide suhtes, kooskõlas Türgi põhiseaduse artikliga 90; ja arvestades, et Türgi on CEDAWi osalisriik alates 1985. aastast ning CEDAWi vabatahtliku protokolliga osalisriik alates 2002. aastast;
- C. arvestades, et ühenduse õigustiku ülevõtmine on Euroopa Liiduga ühineda soovivatele kandidaatriikidele kohustuslik;
- D. arvestades, et naiste õigused ning sooline võrdõiguslikkus on osa ühenduse õigustikust;
- E. arvestades, et hiljutised õigusalsed reformid Türgis naiste õiguste valdkonnas on suur samm edasi ühenduse õigustiku rakendamisel, ehkki nende reformide praktiline rakendamine ning praktiliste tulemuste saavutamine on endiselt suur probleem;
- F. arvestades, et uus kriminaalseadustik jõustus 1. juunil 2005, ja arvestades, et see õigusloomealase edusammu näide tuleb nüüd praktikasse rakendada;

¹ Vastuvõetud tekstid, P6_TA(2004)0096.

² <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

- G. arvestades, et eespool nimetatud korraline aruanne Türgi edusammude kohta ühinemise suunas tuvastab naise olukorra suhtes muu hulgas alljärgnevad peamised murettekitavad valdkonnad: naiste vastu suunatud vägivald, eelkõige koduvägivald ja traditsioonist tulenevad ning aukuriteod, kõrge kirjaoskamatus määral, naiste vähene esindatus parlamendis ja kohalikes esindusorganites, naiste vähene osalemine ning valdav diskrimineerimine tööturul;
- H. arvestades, et majanduslik ja sotsiaalne mahajäämus mõnes Türgi linna- ja maapiirkonnas üldiselt ning ebasoodsates piirkondades, samuti migratsioon ja sellega seotud probleemid, nagu vaesus ja linnasisesed halvad elutingimused, raskendavad naiste probleeme neis piirkondades ning halvendavad nende seisukorda, mida nõrgestavad ka valdavalt patriarhaalsed sotsiaalstruktuurid;
- I. arvestades, et mõnes Türgi piirkonnas ei toimu vastsündinute kohest registreerimist ning et tagantjärele registreerimise praktikast tulenevalt võidakse noorte naiste vanust meelevaldselt määrata, et alaealised tüdrukud täisealiseks tunnistada ning sundabieli de facto seaduslikuks lugeda;
- J. arvestades, et 2003. ja 2004. aastal esitati Türgi valitsusasutustele ja inimõiguste organisatsioonidele sadu piinamisjuhtumeid ning 2003. aastal võeti liikmesriikides Türgi kodanikelt (paljud neist naised) vastu üle 2000 varjupaigataotluse;
- K. arvestades, et kurdi naiste majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste arendamise ühtse strateegia puudumise tõttu kannatavad nad juba pikka aega kuhjunud probleemide all (kirjaoskamatus, terviseprobleemid, vaesus, tõrjutus jms);
- L. arvestades, et praegust naiste negatiivse diskrimineerimise olukorda saab mõnikord kõige paremini parandada ajutiste positiivse diskrimineerimise meetmetega, mida CEDAW muu hulgas lubab, ning et valitseb absoluutne vajadus naissoost eeskujude järele võimu- ja otsustaja staatuses, sealhulgas kõige kõrgemal tasandil;
- M. arvestades, et Türgi valitsus ei ole veel lõpetanud läbirääkimisi komisjoniga naistevastase vägivaldaga võitlemist käsitleva Daphne II programmiga¹ ühinemise üle ega paista olevat valmis ise rahalist panust tegema;
- N. arvestades, et UNICEFi hinnangul ei lähe igal aastal kooli 600 000 kuni 800 000 koolikohustuse ikka jõudnud tüdrukut, kuna nende perekonnad takistavad neil kooli minemast või puudub infrastruktuur, mis võimaldaks lastel maakoolides käia;
- O. arvestades, et valitseb tõsine puudus täpsete andmete järele naiste olukorra kohta Türgis, eriti mis puudutab naiste vastu suunatud vägivalda, kusjuures olemasolevad andmed ei hõlma veel kõiki naiste õigusi puudutavaid probleeme;
- P. arvestades, et naiste osalemine Türgi tööturul väheneb jätkuvalt;
- Q. arvestades, et naiste osalemine Türgi otsuseid tegevates organites on häirivalt vähene ning et naised moodustavad vaid 4,4% parlamendi ja umbes 1% kohalike

¹ ELT L 143, 30.4.2004, lk 1.

omavalitsuskogude esindajatest ning et naiste arvuline osalus majanduslike ja poliitiliste otsuste tegemise keskustes on nõrk;

- R. arvestades, et naiste majanduslik sõltumatus on ülioluline selleks, et nad suudaksid oma õigusi maksma panna;
- S. arvestades, et Türgi 14 varjupaika vägivalda ohvriks langenud naistele ei rahulda ligi 70 miljoni elaniku vajadusi ning isegi kehtivate õigusaktidega sätestatud tagasihoidlikke võimalusi, st üks varjupaik igas üle 50 000 elanikuga haldusüksuses, ei rakendata küllaldaselt;
- T. arvestades, et politsei ajas 6. märtsil 2005. aastal vägivaldselt laiali rahvusvahelise naistepäevaga seotud meeleavalduse Istanbulis ja arreteeris naisdemonstrandid,
 - 1. rõhutab, et inimõiguste, sealhulgas naiste õiguste austamine on Euroopa Liidu liikmeks saamise vältimatu eeldus, kutsub komisjoni üles asetama inimõiguste, sealhulgas naiste õiguste küsimust Türgiga peetavate läbirääkimiste päevakorras olulisele kohale;
 - 2. rõhutab, et Türgi valitsus peaks hoolikalt ülal pidama ja vajadusel sisse seadma üleriigilise abielude ja sündide registreerimise, et tagada igale mehele ja naisele täielik õigus kodakondsusele ning võimalus täielikult teostada oma inimõigusi, nt juurdepääsu haridusele ja tervishoiule;
 - 3. kutsub komisjoni üles taotlema ühinemisläbirääkimistel Türgiga meetmete võtmist, et tagada vastsündinute kohene registreerimine, tehes sellega lõpu kuritarvitustele, eelkõige noorte tüdrukute vanuse tagantjärele tõstmisele kohtule esitatava avalduse alusel eesmärgiga lasta nad ametlikult täisealiseks tunnistada ja hoiduda seeläbi kriminaaluurimisest tüdrukute sunniviisilise mehelepaneku tagajärjel;
 - 4. tunnustab Türgi valitsust ja parlamenti naiste olukorda puudutavate hiljutiste õigusreformide eest, muu hulgas põhiseaduse, tsiviil- ja kriminaalseadustiku ning tööseadustiku valdkonnas, kuid väljendab muret küllaldaste edusammude puudumise üle õigusaktide kohaldamisel ja rakendamisel naiste õiguste valdkonnas ning sellest tulenevalt ootab konkreetseid sootundlikke rakendusmeetmeid, -programme ja -projekte, samuti jätkuvat õigusaktide rakendamise seiret, nt korrapärast soolise mõju hindamise teostamist;
 - 5. tunnustab Türgi valitsust hiljutiste õiguslaste muudatuste eest, mis teeb autapmised karistatavaks eluaegse vanglakaristusega ning võimaldab karistada autapmise kaasosalisi ning sellele kaasa aitajaid; tunnustab ja kiidab heaks abielusisese vägistamise tunnustamise kuriteoks, kutsub liikmesriikide valitsusi üles järgima seda eeskuju;
 - 6. rõhutab uute õigusaktide täieliku ja tulemusliku rakendamise vajadust ja kutsub Türgi valitsust üles tagama, et naiste staatus peadirektoraat oleks selgete volitustega, piisavalt rahastatud ning piisava personaliga varustatud;
 - 7. kutsub Türgi valitsust üles jätkama vajalikke reforme ning nende vastavat rakendamist seoses riigis elavate vähemuste kaitse ja väärkusega, eelkõige mis puudutab kurdi kogukondi Kagu-Türgis, kus naiste õiguste olukord (kirjaoskamatus, sotsiaalne tõrjutus ja tööturult tõrjutus, vaesus jms) on endiselt murettekitav; ja kutsub Türgi valitsust üles

tegema koostööd nende piirkondade linnapeadega, et koostada ja edendada kindla suunilusega võrdsete võimaluste ja naiste õiguste programme;

8. Rõhutab, et valitsus peab peadirektoraadi abil ning koostöös naiste õiguste VVOdega täie poliitilise pühendumisega rakendama terviklikku kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete eesmärkidega lähenemist naiste õiguste tagamisele, mis igati austaks ja tunnistas naiste inimõigusi kui üksikisiku õigusi, sõltumata nende traditsioonilisest rollist abikaasa ja emana, ja rõhutab, et valitsus peab vastavalt põhiseaduse artiklile 10 rakendama soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist, et tõsta teadlikkust naisküsimumuste suhtes ja kaitsta naiste õigusi, ka tuleb valitsusel luua soopõhine eelarve üleriigilisel ja kohalikul tasandil ning algatada ja arendada korrapäraselt naiste õiguste alaseid projekte;
9. tunnustab kodanikuühiskonna positiivset rolli hiljutiste õigusreformide teostamisel ning tunnustab, et demokraatlike muutuste teostamiseks on vajalik kogu poliitilise klassi, kodanikuühiskonna, usukogukondade ning meedia teavitamine ja kaasahaaramine;
10. kutsub komisjoni ja ka Türgi valitsust üles tunnistama naiste õiguste eest võitlevate organisatsioonide rolli valitsuse partnerina ja toetama neid ning tagama nende piisav rahastamine ning sõltumatus kooskõlas Euroopa Liidu praktikaga;
11. kutsub Türgi valitsust üles jätkama sisukat dialoogi kodanikuühiskonnaga, tegema koostööd, kus võimalik, ja tugevdama seda koostööd läbi ametlike ning püsivate struktuuride ja asutuste ning kaasama VVOsid ELiga ühinemisega seotud läbirääkimiste protsessi;
12. rõhutab struktuurse koostöö tähtsust sotsiaalpartnerite ja Türgi VVOde ning Euroopa Liidu VVOde vahel, näiteks läbi vahetusprogrammide ja selliste organisatsioonide 'mestimise';
13. konstateerib, et Türgi VVOdele tuleb tagada Euroopa demokraatia ja inimõiguste algatuse raames piisavad rahalised vahendid ELi finantsperspektiivis aastateks 2007-2013;
14. kutsub komisjoni ühinemisstrateegia kolmanda samba valguses üles koostöös Türgi valitsusega algatama ja toetama Türgi ühiskonnas, eelkõige maa- ja ebasoodsates piirkondades, arutelusid naiste õiguste üle, eriti mis puudutab vägivalda, kirjaoskamatus ja õigust haridusele;
15. mõistab hukka liigse jõu kasutamise politsei poolt meelevalduste ajal ja tervitab valitsuse hiljutist lubadust toetada siseministeriumi 17. augusti 2004. aasta ringkirja võimaliku ülemäärase jõu kasutamise vältimiseks julgeolekujõudude poolt ja selle eest karistamiseks; ärgitab valitsust tõstma teadlikkust naiste õiguste valdkonnas ning andma koolitust, nii nagu nõuab järgmine lõige;
16. leiab, et naiste õiguste kaitse on praktikas endiselt ebapiisav, eriti mis puudutab naiste vastu suunatud vägivalda, ja ärgitab valitsust pöörama rohkem tähelepanu õigusaktide rakendamisele, muuhulgas kiiresti looma varjupaiku, toetama kodanikuühiskonna algatusi ja eraldama nii riigi- kui ka kohalike omavalitsuste eelarvetest piisavaid summasid nii riigi kui ka VVOde varjupaikadele, samuti andma kohustuslikku soolise ja

vägivallatundlikkuse koolitust avaliku halduse, politsei-, kohtuorganite ning tervishoiu- ja haridustöötajatele;

17. kutsub Türgi valitsust üles muutma kohalike omavalitsuste õigusakti nr 5215 varjupaikade kohta, et muuta mitme varjupaiga loomine kõigis rohkem kui 50 000 elanikuga haldusüksustes kohustuslikuks, tagada kõigi varjupaikade ehitamise ja ülalpidamise vastavus rahvusvahelistele standarditele ning aidata ja toetada selliseid varjupaiku ja sarnaseid rajatisi pakkuvaid VVOsid;
18. tunnistab, et Türgi on juba alustanud õigusaktide rakendamist, ning tunnistab juba alustatud üksikuid projekte; tunnistades samas komisjoni positiivset rolli seoses nende projektidega;
19. kutsub Türgi valitsust üles looma rohkem lastesõimesid, et toetada naiste osalemist tööturul;
20. tervitab valitsuse hiljutist teadaannet, et enne 2005. aasta lõppu avatakse umbes viis täiendavat varjupaika, kui esimest sammu selles suunas;
21. nõuab tungivalt, et Türgi valitsus kaaluks tõsiselt osalemist naistevastase vägivallaga võitlemist käsitlevas Daphne II programmis;
22. mõistab hukka polügaamia, sundabielude, traditsioonist lähtuvate kuritegude, aukuritegude juhtumid ja naistevastase vägivalla üldiselt, sealhulgas seksuaalse ahistamise töökohal, ning soovib Türgi valitsusel tervikuna ja kabineti üksikliikmetel teha sama, otsida võimalusi nende kuritegude ennetamiseks ja nendele lõpu tegemiseks, tavadest lähtuvate kuritegude ja aukuritegude võrdselt karmiks karistamiseks ja osaleda kampaaniates ning korraldada neid üldsuse teadlikkuse tõstmiseks neis küsimustes ja toetada rahaliselt VVOde kampaaniaid neis küsimustes;
23. ärgitab valitsust rakendama meetmeid, et tagada vägivallaohvrite ja tunnistajate turvalisus kohtumenetluse ajal naistevastast vägivalda puudutavate juhtumite korral;
24. tervitab sunniviisilise neitsilikkuse kontrolli ja suguelundite läbivaatuse tunnistamist kriminaalkuriteoks, võtab teadmiseks erandi, mis kehtib kohtu korraldusel tehtava kontrolli kohta, kuid rõhutab, et ka sellise korralduse korral peaks asjaosaliste naiste nõusolek olema absoluutselt vajalik;
25. kutsub valitsust üles pakkuma naistele, kes on langenud vägivalla ohvriks või on sellises ohus, kergesti kättesaadavat arstiabi ja õiguslast tuge ning kaitset, samuti seadma sisse abitelefone naistele, et teatada vägivallast ja küsida tuge;
26. tunnistab Türgi valitsust hiljutiste õiguslaste muudatuste eest, mis teeb autapmised karistatavaks eluaegse vanglakaristusega ning võimaldab karistada autapmise kaasosalisi; tunnistab abielusisese vägistamise tunnistamist kuriteoks ja nõuab Türgi valitsuselt kavandatud kriminaalõigusmeetmete tõhusat kohaldamist; kutsub liikmesriike üles võitlema aukuritegude vastu oma liikmesriikides;
27. palub komisjonil toetada sõltumatute, igakülgsede esinemissageduse uuringute koostamist, mis annavad muu hulgas usaldusväärseid andmeid, eriti mis puudutab

- kirjaoskamatuset naiste hulgas, naiste tööturul osalemisega seotud probleeme ning naistevastase vägivalda esinemist, eriti koduvägivalda ja autapmisi, et asjaomased asutused saaksid rakendada vajalikke meetmeid;
28. ärgitab Türgit kui CEDAWis ja selle vabatahtlikus protokollis osalejat ratifitseerima Euroopa inimõiguste konventsiooni lisaprotokoll nr 12,¹ mis käsitleb diskrimineerimise vältimist;
 29. soovib, et poliitilised parteid peaksid vaatama üle oma parteide struktuurid ja rakendama kohaseid strateegiaid, muu hulgas positiivseid meetmeid, näiteks kvoote, et saavutada parem naiste ja meeste vaheline tasakaal valitud kogudes;
 30. kutsub Türgi poliitilisi parteisid üles suurendama naiste rolli partei hierarhias naisharudest kaugemale, andma neile juhtivad rollid partei organisatsiooni struktuuris, tõstma teadlikkust naiste poliitilise osalemise tähtsuse suhtes, otsima ja koolitama naiskandidaate poliitilisteks ülesanneteks ning toetama neid; usub, et sellist poliitikat saaks tugevdada koostöös Euroopa poliitiliste parteidega, võimaldades olulist ja vastastikust kogemuste ja arvamuste vahetust;
 31. tervitab ettepanekut luua Türgi parlamendis täielike õigusloomevolitustega naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon, ärgitab vajalike õigusaktide vastuvõtmist võimalikult kiiresti ning kutsub antud komisjoni tegema regulaarset koostööd Euroopa Parlamendi naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoniga;
 32. kutsub Türgi parlamenti üles tagama ka naissoost parlamendiliikmete kaasamine ELi ja Türgi parlamentaarse ühiskomitee delegatsiooni;
 33. kinnitab oma üleskutset Türgi võimudele suurendada jõupingutusi, et tagada naiste õigus haridusele, ning et naised, kelle vaba juurdepääs haridusele on takistatud nende perekonnast tulenevate raskuste või kultuurilise keskkonna tõttu, oleksid oma õigustest informeeritud; teeb Türgi valitsusele ettepaneku tagada õigus haridusele alg-, põhi- ja keskhariduse tasandil, suurendada rahalist abi vanematele, eriti maa- või ebasoodsates piirkondades, et julgustada neid andma haridust oma lastele ja eelkõige tütardele, arvestades kõrget kirjaoskamatuset naiste hulgas;
 34. kutsub Türgi valitsust üles rakendama vajalikke meetmeid kirjaoskamatuses võitlemiseks, eelkõige maa- ja ebasoodsates piirkondades, eriti korraldades teabe- ja teadlikkuskampaaniaid hariduse tähtsuse ning selle võimaliku panuse kohta majandusse ja ühiskonda, pannes erilise rõhu tüdrukute harimisele;
 35. on arvamusel, et sootundliku hariduse ja peamiselt detsentraliseeritud piirkondades elavatest peredest pärit naisõpilaste/üliõpilaste kohustusliku osalemise edendamine aitaks parandada sotsiaalseid standardeid ning muuta ühiskonda sooküsimuste suhtes avatumaks; julgustab seetõttu hariduse sootundlikumaks muutmise protsessi, vaadates näiteks õppematerjalid läbi vastavalt CEDAW artiklile 5, ning kutsub valitsust üles tagama, et poistele ja tüdrukutele õpetataks naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkusega seonduvaid küsimusi;

¹ <http://www1.umn.edu/humanrts/euro/z31prot12.html>

36. kutsub komisjoni ja Türgi valitsust üles alustama meediakampaaniaid (televisioonis ja raadios), mis juhivad tähelepanu naiste õiguste austamise tähtsusele ning positiivsele mõjule, mis see ühiskonnale ja tööelule avaldab;
37. rõhutab, et Türgi peab täielikult järgima ühenduse õigustikku võrdse tasustamise, võrdsete võimaluste ning meeste ja naiste tööelus ja tööturul võrdse kohtlemise valdkondades ning peab muude meetmete hulgas parandama naiste juurdepääsu tööturule ja elukestvale õppele, võideldes diskrimineerimisega ja tagades töö- ja pereelu kokkusobivuse;
38. kutsub Türgi valitsust üles esitama teavet pereettevõtluses, põllumajanduses või ebaseaduslikult töötavate naiste õiguste alase olukorra kohta;
39. kutsub Türgi valitsust üles edendama koolide, liitude ja muude organisatsioonide vahelisi vahetusprogramme, mis ühendavad Euroopa ja Türgi mõlemast soost noori;
40. kutsub komisjoni ja Türgi valitsust üles jätkama naiste tööjõu ja tööhõiveprojektide, sealhulgas VVOde algatatud projektide loomist ja toetamist ja kutsub Türgi valitsust üles viima ellu naisi ning tööhõivet hõlmavad üleriigilised tegevuskavad, nii nagu liikmesriikides praegu tehakse;
41. kutsub ametiühinguid ja muid Euroopa Liidu ja Türgi sotsiaalpartnereid üles tegema koostööd naiste osaluse suurendamiseks Türgi tööjõus ning tööturu erinevate sektorite juhtimisülesannete täitmisel;
42. rõhutab oma kavatsust jälgida tähelepanelikult naiste olukorda Türgis, esitada selle kohta igal aastal aruanne läbi naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni ning ärgitab komisjoni tegema sama;
43. kutsub komisjoni üles hõlmama oma esimeses, 2005. aasta detsembris Euroopa Ülemkogule reformide tempo kohta esitatavas aruandes – mis määrab ära ka läbirääkimiste edenemise – süstemaatiliselt ja terviklikult antud hetkeni tehtud edusamme õigusaktide muutmise ja rakendamise kohta naiste õiguste edendamiseks;
44. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile, Euroopa Nõukogu peasekretärile ning Türgi valitsusele ja parlamendile.